TZ GASK: Výstava DISEGNO INTERNO Eva Švankmajerová / Jan Švankmajer v GASK

22.2.2024 - Alena Sedláčková | Galerie Středočeského kraje

V letošním jubilejním roce představí GASK veřejnosti celoživotní dílo světově proslulého umělce Jana Švankmajera a jeho manželky Evy. Navazuje tak na koncepční linii projektů věnovaných velkým osobnostem českého animovaného filmu, které se v posledních letech uskutečnily v GASK (Aurel Klimt, Jiří Trnka). Výstava DISEGNO INTERNO, která se koná v roce 90. narozenin Jana Švankmajera, představí všechny tvůrčí oblasti, do kterých tento český surrealista zasáhl – jsou to koláže, grafika, objekty, knižní ilustrace, medijní kresby, taktilní experimenty, sběratelství a samozřejmě film. Důležitou součástí expozice bude také prezentace malířského díla autorovy manželky Evy Švankmajerové. Výstavu doprovodí série přednášek, filmových projekcí a komentovaných prohlídek. Lektorské centrum GASK nabídne programy pro školy, animační workshopy a výtvarné dílny pro rodiny s dětmi.

Jan Švankmajer se přísně vyhýbá označování vlastní osoby za umělce a své tvorby za umění. Souvisí to s jeho přijetím surrealismu, neboť surrealismus není umění, ale způsob myšlení, životní

postoj, novodobá alchymie. Navzdory tomu je Švankmajer vnímán jako **významný tvůrce na poli kinematografie, výtvarného umění, literatury a divadla**. *„Své dílo vnímá jako nerozborné a neupřednostňuje žádný z výrazových prostředků, ačkoli je nejširším publikem vnímán především jako filmový režisér,“* říká autor doprovodného programu Petr Adámek.

Autorovu tvorbu lze dělit do tematických skupin, které jsou podmíněny jeho inspiračními či přímo obsesivními zdroji. Patří sem **rudolfinský manýrismus** (kunstkamery, kabinety kuriosit a dílo Giuseppe Arcimbolda), **loutkové divadlo** a „barokní“ tradice starých českých loutkářů, **art-brut**, **erotismus** (v této souvislosti jsou pro Švankmajera důležitými osobnostmi Markýz de Sade, též Sacher-Masocha), **umění přírodních národů** (fetiše), **Max Ernst** (kolážové romány) a **tvorba některých významných postav světové literatury** (E. A. Poe, Lewis Carroll). Cosi jako sekundární, „užitkovou“ část Švankmajerovy tvorby představuje jeho **scénografie pro divadlo** a **triková práce pro československý film**. Naopak, za zcela regulérní součást tvorby je nutno vnímat jeho **knižní ilustrace**, neboť se týkají literatury úzce spřízněné s jeho vnímáním světa a jeho obsesemi. V posledních letech vznikají **autorské knihy**, které Švankmajer nazývá „romány“, žánrově jde však o těžko postižitelný formát, obsahující prvky beletrie kombinované s esejistikou, vzpomínkovými a deníkovými texty či úryvky ze scénářů.

Eva Švankmajerová byla česká malířka, scénografka, básnířka, prozaička a výrazná představitelka surrealismu. Rozhodující se pro ni stalo setkání s Janem Švankmajerem v roce 1960, v listopadu téhož roku se vzali. Ačkoli tvorba Evy Švankmajerové vznikala „po vlastní ose“, mnohokrát se práce manželů Švankmajerových protnula (kromě filmů jde o keramiku prezentovanou pod společným pseudonymem Kostelec – narážka na Evino rodiště, keramické centrum Kostelec nad Černými lesy). Švankmajer vždy její obrazy a plastiky činil součástí svých výstav. *„Mám slabost pro Tvoje obrazy, pro ten malovaný deník našeho života, který je otevřený jako sezam a zároveň rafinovaný jako čínská kuchyně,“* napsal ve svém vyznání Jan Švankmajer své manželce.

Výstava Jana a Evy Švankmajerových v Galerii Středočeského kraje bude reprezentativní přehlídkou tvorby těchto dvou životních a tvůrčích souputníků s důrazem na jejich vzájemný dialog. *„Ústředním námětem projektu je tzv. **disegno interno** čili ‚vnitřní uspořádání‘, tedy umělcovo obrazotvorné chápání podstaty daného námětu. Jde o princip, který ve Švankmajerově pojetí spojuje rudolfinský manýrismus a surrealistický ‚vnitřní model‘,“* dodává kurátor výstavy Richard Drury. Výstava spolu s doprovodným programem bude zohledňovat spojitosti (zejména v rovině baroka, alchymie a fenoménu Kostnice) mezi jejich dílem a jedinečnou duchovní pamětí bývalé jezuitské koleje a Kutné Hory obecně.

Výstavu doprovodí bohatý program, který zahrne nejen projekce filmů z dílny Jana Švankmajera, ale také série přednášek a komentovaných prohlídek. Lektorské centrum GASK k výstavě připravuje několik edukačních programů pro školy, výtvarné dílny pro rodiny s dětmi a workshopy s tematikou animace, koláže a asambláže. Výstavě *DISEGNO INTERNO* bude také věnována **krajská výtvarná soutěž** *KUNSTKAMERA*, do které se mohou zapojit žáci základních a středních škol.

Tento výjimečný galerijní počin vznikl ve spolupráci Jana Švankmajera, GASK a společnosti Athanor. Veřejnost bude moci výstavu zhlédnout od 3. března do 4. srpna 2024.

Záštitu nad výstavním projektem převzal ministr kultury Mgr. Martin Baxa a hejtmanka Středočeského kraje Mgr. Petra Pecková.

INTERNO – Eva Švankmajerová / Jan Švankmajer

3. **3. – 4. 8. 2024**

Autor výstavy: Jan Švankmajer

Kurátor: Richard Drury

Místo konání: Galerie 1, GASK

Produkce: Adéla Šimonová (GASK), Pavla Kalistová (Athanor)

Grafika: Pavel Tichoň

Autoři doprovodného programu: Petr Adámek, Karin Vrátná Militká, Veronika Zikmundová, Karolína Šteffková

Nechte se (s)vést uměním i v roce 2024!

GASK – Galerie Středočeského kraje sídlí v jezuitské koleji v Kutné Hoře. Je institucí zaměřenou svou sbírkou i výstavním programem na výtvarné umění 20. a 21. století.